

# Ontwerp

## Norm inzake de toepassing van de internationale standaarden voor kwaliteitsmanagement 1 en 2 (ISQM 1 en 2) en van ISA 220 (Herzien) in België

---

DE RAAD VAN HET INSTITUUT VAN DE BEDRIJFSREVISOREN,

*Gezien artikel 31, § 1 van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren;*

*Gezien het ontwerp van norm van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren voorgelegd ter openbare raadpleging die plaatsvond van 30 mei tot 30 juni 2022;*

*Gezien de commentaren ontvangen op deze openbare raadpleging;*

*Overwegende hetgeen volgt:*

- (1) De Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren heeft de norm van 10 november 2009 inzake de toepassing van de ISA's in België aangenomen.*
- (2) De Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren heeft op zijn zitting van 28 februari 2014 de norm inzake de toepassing van ISQC 1 in België aangenomen. Deze werd op 11 maart 2014 door de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en op 29 juli 2014 door de minister die bevoegd is voor Economie goedgekeurd. Deze goedkeuring heeft het voorwerp uitgemaakt van een bericht door de minister die bevoegd is voor Economie in het Belgisch Staatsblad van 8 augustus 2014 (p. 58164).*
- (3) De Europese Verordening Nr. 537/2014 van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang en tot intrekking van Besluit 2005/909/EG van de Commissie ("Europese verordening betreffende de audithervorming") heeft de "opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling" voor de controles van financiële overzichten van alle organisaties van openbaar belang door een wettelijke auditor verplicht gesteld (artikel 8 van genoemde Europese verordening).*
- (4) De Europese Richtlijn 2014/56/EU van 16 april 2014 tot wijziging van Richtlijn 2006/43/EG betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen*

*(“richtlijn betreffende de audithervorming”) bevat nieuwe vereisten inzake interne kantoororganisatie. Deze audithervorming werd in België omgezet meer bepaald door de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren, die in artikel 19 de organisatorische vereisten als bedoeld in ISQC 1 heeft aangescherpt. Deze wet bepaalt meer specifiek dat de bedrijfsrevisor bij de naleving van de door de wet voorziene minimale organisatorische vereisten rekening dient te houden met de omvang en de complexiteit van zijn activiteiten en dat hij bovendien tegenover het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren moet kunnen aantonen dat de gedragslijnen en procedures met het oog op dergelijke naleving in overeenstemming zijn met de omvang en de complexiteit van zijn activiteiten (artikel 19, § 2).*

- (5) *Op 4 april 2019 werd de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad (p. 33239). Het Koninklijk Besluit van 29 april 2019 tot uitvoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen werd bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad (p. 42246). Hiermee werd het vennootschaps- en verenigingsrecht grondig hervormd. Met de wet van 28 april 2020 tot omzetting van richtlijn (EU) 2017/828 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017 tot wijziging van richtlijn 2007/36/EG wat het bevorderen van de langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders betreft, en houdende diverse bepalingen inzake vennootschappen en verenigingen (de zogenaamde “reparatiewet”) werd een aantal wijzigingen aan het Wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV) ingevoerd.*
- (6) *De norm inzake de toepassing van ISQC 1 in België werd gewijzigd door de bijkomende norm (herziene versie 2020) bij de in België van toepassing zijnde internationale auditstandaarden (ISA’s) (hierna “de bijkomende norm”), aangenomen door de Raad van het IBR op 27 november 2020 en goedgekeurd op 11 december 2020 door de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en op 25 februari 2021 door de minister die bevoegd is voor Economie (bericht gepubliceerd in het B.S. van 10 maart 2021, p. 202098). De wijziging had betrekking op de definitie van het begrip “genoteerde vennootschap” teneinde deze te actualiseren in overeenstemming met het WVV.*
- (7) *Op 17 december 2020 heeft de International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) de volgende drie standaarden aangenomen: (1) de International Standard on Quality Management (ISQM) 1, Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements (“ISQM 1”); (2) de International Standard on Quality Management (ISQM) 2, Engagement Quality Reviews (“ISQM 2”); en (3) de International Standard on Auditing 220 (Revised), Quality Management for an Audit of Financial Statements (“ISA 220 (Herzien)”).*
- (8) *Deze norm beoogt het toepasbaar maken in België van ISQM 1 en 2 en ISA 220 (Herzien) op alle bedrijfsrevisorenkantoren, met inachtneming van de diverse wijzigingen uiteengezet in overwegingen (3) tot (6). De opzet en de implementatie van het kwaliteitsmanagementsysteem voor de revisorale opdrachten in overeenstemming met ISQM 1 ~~moeten~~ gebeurd zijn op 1 januari 2023 en de implementatie van dit systeem in overeenstemming met ISQM 1 ~~moet~~ uitgevoerd worden uiterlijk op 15 december 2023. De op grond van de paragrafen 53 en 54 van*

*ISQM 1 vereiste evaluatie van het kwaliteitsmanagementsysteem dient te worden uitgevoerd binnen een jaar na 15 december 2023.*

*De toepassing van ISQM 2 en ISA 220 (Herzien) dient te gebeuren voor periodes die aanvangen op of na 15 december 2023.*

*~~Op het moment dat ISQM 1 en ISQM 2 in werking treden overeenkomstig §6 a) en b) van deze norm~~ Vanaf de datum van inwerkingtreding, worden de norm inzake de toepassing van ISQC1 in België en ISA 220 opgeheven.*

*~~Vanaf de datum van inwerkingtreding zoals bepaald in §6 c) van deze norm wordt ISA 220 opgeheven.~~*

*Deze datum van inwerkingtreding belet niet de vervroegde vrijwillige toepassing door de bedrijfsrevisorenkantoren van ISQM 1 en 2, en ISA 220 (Herzien).*

- (9) De twee standaarden voor kwaliteitsmanagement, ISQM 1 en 2, zijn complementair aan de ISA's en in het bijzonder ISA 220 (Herzien), die als uitgangspunt hanteert dat het kantoor onderworpen is aan de vereisten van de ISQM-standaarden dan wel aan nationale vereisten die minstens even stringent zijn.*
- (10) ISQM 1 en 2 zijn van toepassing op de "kantoren", waarvan de definitie overeenstemt met die van "bedrijfsrevisor" in de zin van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren (artikel 3, 3°), zijnde zowel de bedrijfsrevisor natuurlijk persoon als het bedrijfsrevisorenkantoor. In het kader van onderhavige norm wordt de term "bedrijfsrevisor" gedefinieerd in deze betekenis.*
- (11) Het is van algemeen belang dat de bedrijfsrevisoren in België beschikken over een kwaliteitsmanagementsysteem voor de revisorale opdrachten zoals gedefinieerd in artikel 3, 3°, van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren. De Raad van het IBR is van oordeel dat de assurance-opdrachten revisorale opdrachten zijn en dat het bedrijfsrevisorenkantoor kan besluiten zijn kwaliteitsmanagementsysteem uit te breiden tot andere opdrachten, zoals voor aan assurance verwante opdrachten, en dat voor deze opdrachten een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling ook verplicht kan zijn indien ~~deze opdrachtendit~~ een passende reactie ~~zijn is~~ om één of meer kwaliteitsrisico's aan te pakken.*
- (12) ISQM 1 en 2, zoals aangenomen door de IAASB, bieden een antwoord op deze vereisten om internationaal erkende en geactualiseerde standaarden voor kwaliteitsmanagement te vormen. ISQM 1 en 2 bevorderen de kwaliteit van de financiële informatie door te voorzien in de toepassing van een kwaliteitsmanagementsysteem dat voor elke bedrijfsrevisor een redelijke mate van zekerheid verschaft met betrekking tot de naleving van de wetten, de reglementen, de normen voor de beroepsuitoefening en de geschiktheid van de verslagen uitgegeven door de bedrijfsrevisoren.*
- (13) De wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren voorziet een evenredige toepassing van de normen (art. 31, §5). ISQM 1 (par. 10) voorziet deze proportionele aanpak, in die zin dat de concrete toepassing ervan aangepast moet worden aan de aard en omstandigheden van elk bedrijfsrevisorenkantoor en aan de aard en omstandigheden van de door dit kantoor uitgevoerde opdrachten. Dienovereenkomstig zal de opzet van het kwaliteitsmanagementsysteem van het kantoor, in het bijzonder de*

complexiteit en formaliteit van het systeem, variëren. Een kantoor dat bijvoorbeeld verschillende soorten opdrachten uitvoert voor een grote verscheidenheid aan entiteiten, waaronder controles van de financiële overzichten van beursgenoteerde entiteiten, zal waarschijnlijk een complexer en meer geformaliseerd kwaliteitsmanagementsysteem met ondersteunende documentatie nodig hebben dan een kantoor dat alleen beoordelingen van financiële overzichten dan wel samenstellingscompilatie opdrachten uitvoert. ISQM 2 (par. 4) voorziet ook deze proportionele aanpak, in die zin dat de concrete toepassing ervan aangepast moet worden aan de aard en omstandigheden van de opdracht of de entiteit.

- (14) Onverminderd de Europese verordening betreffende de audithervorming, die de opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling voor de controles van financiële overzichten van alle organisaties van openbaar belang uitsluitend aan de bedrijfsrevisoren voorbehoudt, bepalen de ISQM-standaarden (ISQM 1, par. 16, (e), en ISQM 2, par. 13, (c)) dat het kantoor een beroep kan doen op een partner, een andere persoon binnen het kantoor of een externe persoon (van binnen of buiten het netwerk, of een service provider) om de opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling uit te voeren. Deze persoon moet voldoen aan de in par. 18 van ISQM 2 omschreven geschiktheid (waaronder competentie, capaciteiten, tijd, autoriteit, en naleving van relevante ethische voorschriften, inclusief met betrekking tot bedreigingen voor de objectiviteit en de onafhankelijkheid).
- (15) ISQM 1 (par. 16, (t)) omschrijft de “relevante ethische voorschriften” als zijnde “principes van beroepsethiek en ethische voorschriften die van toepassing zijn op professional accountants bij het uitvoeren van controle- of beoordelingsopdrachten van financiële overzichten of van andere assurance-opdrachten of opdrachten voor aan assurance verwante diensten. Relevante ethische voorschriften omvatten doorgaans de bepalingen van de IESBA-Code met betrekking tot controles of beoordelingen van financiële overzichten of andere assurance-opdrachten of opdrachten voor aan assurance verwante diensten, alsmede nationale voorschriften die stringenter zijn”.

In België zijn de relevante ethische voorschriften voornamelijk de deontologische bepalingen opgenomen in de wet van 7 december 2016. Deze wet omvat de deontologie die van toepassing is op de bedrijfsrevisor (voor de wettelijke controle van de jaarrekening of voor iedere andere opdracht). Bovendien zijn bijkomende deontologische bepalingen betreffende de wettelijke controle van de ~~rekeningen~~ jaarrekening opgenomen in het Wetboek van vennootschappen en verenigingen. De IESBA Code of Ethics, waarnaar ISQM verwijst, kan als guidance worden gehanteerd. Deze is echter niet verplicht van toepassing in België. Bijgevolg mogen bedrijfsrevisorenkantoren deze regels ook toepassen, in samenhang met de relevante Belgische wettelijke bepalingen, voor zover deze bepalingen niet strijdig zijn met de relevante Belgische wettelijke bepalingen.

Indien de bepalingen van de IESBA Code of Ethics strijdig zijn met de nationale wettelijke bepalingen, zijn alleen deze laatste van toepassing.

- (16) Paragraaf 34, (f), van ISQM 1 bepaalt dat de (bedrijfsrevisoren)kantoren beleidslijnen en procedures dienen vast te stellen die betrekking hebben op opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordelingen in overeenstemming met ISQM 2 en die een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling vereisen voor bepaalde opdrachten. Paragraaf 34, (f) bepaalt dat in het

*kader van dergelijke beleidslijnen en procedures dient te worden vereist dat aan een kwaliteitsbeoordeling worden onderworpen, onder andere, (i) controles van financiële overzichten van beursgenoteerde entiteiten; en (ii) controles of andere opdrachten waarvoor het kantoor bepaalt dat een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling een passende reactie is om één of meer kwaliteitsrisico's aan te pakken.*

- (17) *De in artikel 8 van de Europese verordening betreffende de audithervorming bedoelde “opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling” is een procedure die identiek is aan deze omschreven in ISQM 1, ISQM 2 en ISA 220 (Herzien) onder de titel “opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling,” en, in het bijzonder, vereist door paragraaf 34, (f), (i), van ISQM 1, door ISQM 2 en door paragraaf 36 van ISA 220 (Herzien), “Kwaliteitsmanagement voor een controle van financiële overzichten”, die alle verplicht van toepassing zijn op de controles van financiële overzichten van “beursgenoteerde entiteiten”. In het bijzonder is de Raad van het IBR van mening dat de verplichting tot het uitvoeren van een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling voor de controles van financiële overzichten van genoteerde entiteiten ook de organisaties van openbaar belang zoals bedoeld in artikel 1:12 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen beoogt. De definitie van “genoteerde entiteit” (met inbegrip van de door artikel 1:12 WVV bepaalde definitie) wordt daarom gelijkgesteld met de definitie gehanteerd in ISQM 1.*
- (18) *Het Instituut van de Bedrijfsrevisoren heeft een actieplan ontwikkeld om de bedrijfsrevisoren bij te staan bij het implementeren van ISQM 1 en 2, meer bepaald door middel van artikels, vormingen, video's en niet-bindende tools die geleidelijk beschikbaar worden gesteld op een specifieke webpagina op de website van het IBR, onder de rubriek “Actueel” (<https://www.ibr-ire.be/nl/actueel/isqm>).*
- (19) *Volgens onderhavige norm vormen de ISQM-standaarden het enige referentiekader voor het implementeren van een kwaliteitsmanagementsysteem vanaf de datum van inwerkingtreding.*

**HEEFT OP ZIJN ZITTINGEN VAN 30 SEPTEMBER EN 28 OKTOBER 2022 DE HIERNAVOLGENDE NORM AANGENOMEN.**

### **Goedkeuring van onderhavige norm**

*De Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren heeft op 30 september en 28 oktober 2022 het ontwerp van onderhavige norm aangenomen en ter goedkeuring voorgelegd aan de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en de minister bevoegd voor Economie.*

*Overeenkomstig artikel 31, § 1, 5de en 6de lid van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren, werd het Instituut gehoord en heeft deze laatste de aangepaste ontwerpnorm op XX aangenomen om rekening te houden met de vraag van de Hoge Raad voor de Economische Beroepen tot herformulering van deze norm op basis van zijn eigen opmerkingen, de hoorzitting of de opmerkingen van het College, de FSMA en/of de Nationale Bank van België.*

*Overeenkomstig artikel 31, § 2 van voormelde wet, werd deze norm op [...] door de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en op [...] door de Minister die bevoegd is voor Economie goedgekeurd. Deze goedkeuring heeft het voorwerp uitgemaakt van een bericht door de minister die bevoegd is voor Economie, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van [...], p. [...].*

## Inhoudstafel

Toepassingsgebied .....	8
Definities .....	9
Datum van inwerkingtreding en opheffingsbepaling.....	9



## Toepassingsgebied

- §1. De bedrijfsrevisoren (natuurlijke personen en rechtspersonen) dienen de *International Standards on Quality Management (ISQM) 1 & 2* toe te passen zoals in december 2020 aangenomen door de *International Auditing and Assurance Standards Board*, en zoals in de Franstalige en Nederlandstalige versie gepubliceerd op de website van het IBR, met inbegrip van de overeenstemmingswijzigingen, waarvan de toepassing in België werd goedgekeurd door de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en de federale minister van Economie en waarvoor een bericht in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd. Zij dienen daarom een kwaliteitsmanagementsysteem te implementeren voor de revisorale opdrachten zoals gedefinieerd in artikel 3, 3°, van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren. Dit systeem dient naar evenredigheid te worden aangepast aan de aard en omstandigheden van elk bedrijfsrevisorenkantoor en aan de aard en omstandigheden van de door het kantoor uitgevoerde opdrachten.
- §2. ISQM 1, paragraaf 34, (f), omschrijft de situaties waarin de bedrijfsrevisoren moeten voorzien in de uitvoering van een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling. Wanneer de bedrijfsrevisoren beleidslijnen en procedures dienen vast te stellen op grond waarvan vereist is dat een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling wordt verricht voor alle controle- en beoordelingsopdrachten betreffende de financiële overzichten van beursgenoteerde entiteiten/vennootschappen (in overeenstemming met artikel 34, (f), (i) van ISQM 1 en artikel 8 van de Europese Verordening Nr. 537/2014 betreffende de audithervorming), betreft het in België de organisaties van openbaar belang zoals omschreven door artikel 1:12 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen, alsook de vennootschappen waarvan de effecten zijn toegelaten tot de verhandeling op een niet-gereguleerde markt, en de vennootschappen waarvan de effecten zijn toegelaten tot de verhandeling op een markt buiten de Europese Economische Ruimte (EER).
- §3. Bij het uitvoeren van de controle van financiële overzichten (audit), die de bedrijfsrevisoren, zoals bepaald door de norm (herzien in 2018) inzake de toepassing in België van de ISA's, dienen uit te voeren overeenkomstig de daarin opgenomen *International Standards on Auditing (ISA's)*, dient, vanaf de datum van inwerkingtreding van onderhavige norm, ISA 220 (Herzien), *Kwaliteitsmanagement voor een controle van financiële overzichten*, gehanteerd te worden, zoals in de Franstalige en Nederlandstalige versie gepubliceerd op de website van het IBR, met inbegrip van de overeenstemmingswijzigingen, waarvan de toepassing in België werd goedgekeurd door de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en de federale minister van Economie en waarvoor een bericht in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd.
- §4. Ingeval ISQM 1 en 2 en ISA 220 (Herzien) en hun eventuele bijwerkingen niet zouden zijn vertaald naar het Nederlands of het Frans in een versie beschikbaar op de website van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren, zullen de bedrijfsrevisoren hun beste vakkundig oordeel toepassen om te bepalen of de toepassing van een niet-vertaalde norm relevant is ten opzichte van de context van de opdracht.



## Definities

§5. Onder “kantoor” zoals bedoeld in ISQM 1 en 2 wordt verstaan de “bedrijfsrevisor” in de zin van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren (artikel 3, 3°), zijnde zowel de bedrijfsrevisor natuurlijk persoon als het bedrijfsrevisorenkantoor.

## Datum van inwerkingtreding en opheffingsbepaling

§6. Deze norm treedt in werking:

- a) Betreffende de opzet en de implementatie van een kwaliteitsmanagementsysteem voor de revisorale opdrachten in overeenstemming met ISQM 1, ~~op 1 januari 2023;~~ ~~betreffende de implementatie van dit systeem in overeenstemming met ISQM 1,~~ uiterlijk op 15 december 2023; de op grond van de paragrafen 53 en 54 van ISQM 1 vereiste evaluatie van het kwaliteitsmanagementsysteem dient te worden uitgevoerd binnen een jaar na 15 december 2023;
- b) Voor de toepassing van ISQM 2 met betrekking tot revisorale opdrachten betreffende periodes die aanvangen op of na 15 december 2023;
- c) Voor de toepassing van ISA 220 (Herzien) op controles van financiële overzichten met betrekking tot boekjaren die op of na 15 december 2023 aanvangen.

§7. ~~Op het moment dat ISQM 1 respectievelijk ISQM 2 in werking treden overeenkomstig §6 a) en b) van deze norm~~ Vanaf de datum van inwerkingtreding voorzien in §6 van onderhavige norm, wordt de norm inzake de toepassing van ISQC 1 in België en ISA 220, Kwaliteitsbeheersing voor een controle van financiële overzichten, zoals voorzien door de norm (herzien in 2018) inzake de toepassing in België van de ISA's, opgeheven. ~~en~~ Elke verwijzing naar ISQC 1 in een norm wordt elke verwijzing naar ISQC 1 in een norm vervangen door ISQM 1 en 2. ~~Vanaf de datum van inwerkingtreding zoals bepaald in §6 c) van deze norm wordt ISA 220, Kwaliteitsbeheersing voor een controle van financiële overzichten, zoals voorzien door de norm (herzien in 2018) inzake de toepassing in België van de ISA's, opgeheven.~~